

Robert Sokoliński

Postępowanie kwalifikacyjne w stosunku kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w uzbrojonych służbach mundurowych resortu spraw wewnętrznych : analiza porównawcza

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii
Obrony Narodowej nr 2(10), 128-150

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

AUTOR

mgr Robert Sokoliński
tojasokol@hotmail.com

POSTĘPOWANIE KWALIFIKACYJNE W STOSUNKU KANDYDATÓW UBIEGAJĄCYCH SIĘ O PRZYJĘCIE DO SŁUŻBY W UZBROJONYCH SŁUŻBACH MUNDUROWYCH RESORTU SPRAW WEWNĘTRZNYCH. ANALIZA PORÓWNAWCZA

Kryteria, jakim powinien odpowiadać kandydat do służby w formacjach uzbrojonych resortu spraw wewnętrznych, zostały zawarte w ustawach: o Policji w art. 25 ust. 1¹, o Straży Granicznej (SG) w art. 31 ust. 1² i o Biurze Ochrony Rządu (BOR) w art. 20 ust. 1³ i obejmują m.in.: poziom wykształcenia, obowiązek posiadania obywatelstwa polskiego, korzystania w pełni z praw publicznych, zdolność fizyczną i psychiczną do służby, obowiązek podporządkowania się dyscyplinie służbowej.

W Policji i w SG osoba zainteresowana wstąpieniem do służby dodatkowo powinna dawać rękojmię zachowania tajemnicy stosownie do wymogów określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych⁴. W ustawie o BOR nie wspomina się wprost o ww. obowiązku, ale jednocześnie stosunek służbowy może powstać w drodze mianowania po uzyskaniu poświadczenia bezpieczeństwa upoważniającego do dostępu do informacji niejawnych, wymaganego na określonym stanowisku służbowym⁵. Nie można zostać funkcjonariuszem Biura, jeżeli w toku postępowania sprawdzającego kandydat nie otrzyma poświadczenia bezpieczeństwa.

Porównanie kryteriów, jakim musi odpowiadać kandydat ubiegający się o przyjęcie do Policji, SG i BOR, zawiera tabela nr 1.

Ustalenie, czy kandydat spełnia kryteria określone w ustawie, następuje w trakcie procesu określanego jako postępowanie kwalifikacyjne, którego celem jest określenie predyspozycji i przydatności kandydatów do służby. W literaturze przedmiotu proces, w czasie którego przy pomocy różnych metod, narzędzi czy też technik dokonuje się oceny i wyboru kandy-

¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 1990 Nr 30, poz. 199, z póź. zm.).

² Ustawa z dnia 12 października 1991 r. o Straży Granicznej, art. 31 ust. 1 (Dz. U. z 1990 Nr 78, poz. 462, z póź. zm.).

³ Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2001 Nr 27, poz. 298, z póź. zm.).

⁴ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. 2010 Nr 182, poz. 1228, z póź. zm.).

⁵ Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze..., wyd. cyt., art. 23 ust. 4a.

data/ów do pracy, określa się najczęściej jako selekcję, dobór⁶. Na potrzeby niniejszego artykułu ww. określenia będą wykorzystywane zamiennie.

Tabela 1.

Wymagania	Policja	SG	BOR
Obywatelstwo polskie	Tak ⁷	Tak, wyłącznie	Tak ⁸
Osoba o nieposzlakowanej opinii	Tak	Tak	Tak
Niekarany za przestępstwo	Tak	Tak	Tak
Niekarany za przestępstwo skarbowe	Tak	Tak	Nie
Brak ograniczeń w korzystaniu z pełnych praw publicznych	Tak	Tak	Tak
Minimalne wykształcenie	Średnie ⁹	Średnie	Średnie
Wiek	Bez ograniczeń	Do 35 lat ¹⁰	Bez ograniczeń

Kolorem szarym zaznaczono różnice między formacjami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustaw: o Policji (Dz. U. z 1990 Nr 30, poz. 199, z póź. zm.), o Straży Granicznej (Dz. U. z 1990 Nr 78, poz. 462, z póź. zm.) i o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2001 Nr 27, poz. 298, z póź. zm.).

⁶ Por., Z. Pawlak, *Zarządzanie zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2011, s. 211-225; A. Ludwiczynski, *Alokacja zasobów ludzkich w organizacji*, [w:] H. Król, A. Ludwiczynski (red.), *Zarządzanie zasobami ludzkimi. Tworzenie kapitału ludzkiego organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 208-219; D. Danilewicz, M. Juchnowicz, *Procesy pozyskiwania i relokacji*, [w:] M. Juchnowicz (red.), *Zarządzanie kapitałem ludzkim. Procesy – narzędzia – aplikacje*, Polskie Wydawnictwo Naukowe S.A., Warszawa 2014, s. 244-249 i in.

⁷ Wymagania wobec kandydatów do służby w Policji nie zawierają zapisu o posiadaniu wyłącznie obywatelstwa polskiego, ale każdego policjanta obligatoryjnie zwalania się ze służby w momencie zrzeczenia się obywatelstwa polskiego lub nabycia obywatelstwa innego państwa, a zatem de facto nie można zostać policjantem, będąc obywatelem innego kraju. Ustawa o Policji, wyd. cyt., art. 25 ust. 1 i art. 41 ust. 5.

⁸ Podobnie jak w Policji funkcjonariusz, który nabędzie obywatelstwo innego państwa lub zrzeknie się polskiego, zostanie obligatoryjnie zwolniony ze służby, Ustawa o Biurze Ochrony Rządu, wyd. cyt., art. 20 i art. 35 ust. 1 pkt 6.

⁹ Istnieje możliwość mianowania na stanowisko podstawowe policjanta, który nie posiada wykształcenia średniego, o ile przeprowadzone postępowanie kwalifikacyjne wykaże, iż kandydat posiada szczególne predyspozycje do służby w tej formacji, Ustawa o Policji, art. 28a ust.2.

¹⁰ W szczególnie uzasadnionych przypadkach, ze względu na posiadane kwalifikacje lub umiejętności przydatne do pełnienia służby w SG, Komendant Główny tej formacji może zezwolić na przyjęcie takiego kandydata do służby, Ustawa o Straży Granicznej, art. 31 ust. 1c.

Uzbrojone formacje mundurowe resortu spraw wewnętrznych funkcjonują w obszarze bardzo mocno sformalizowanym, gdzie tryb, zakres oraz formy (czynności, badania, sprawdzenia) w trakcie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służb zostały uregulowane w stosownych przepisach, właściwych dla służb:

- w Policji¹¹ (określane dalej jako rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji);
- w Straż Granicznej¹² (określane dalej jako rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w SG);
- w Biurze Ochrony Rządu¹³ (określane dalej jako rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w BOR).

Jednocześnie należy zauważyć, że wyłącznie w Policji w akcie prawnym w randze ustawy zostały określone:

- etapy postępowania kwalifikacyjnego oraz możliwości jego skrócenia,
- podmiot prowadzący postępowanie,
- podstawy odmowy poddania kandydata postępowaniu kwalifikacyjnemu lub przerwania jego przeprowadzenia,
- jaki element procesu postępowania kwalifikacyjnego jest informacją publiczną¹⁴.

Definicje¹⁵

Osoby, które chcą zostać funkcjonariuszami Policji, Straży Granicznej lub Biura Ochrony Rządu, zostaną poddane określonej procedurze i w dalszym toku postępowania będą określane jako „kandydaci do służby” w Policji lub „kandydaci” w SG i BOR. Postępowanie w stosunku ww. osób jest określane jako „postępowanie kwalifikacyjne” (Policja i BOR) lub „postępowanie” (SG).

¹¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, (Dz. U. z 2012, poz. 432).

¹² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lutego 2006 r. w sprawie przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Straży Granicznej, (Dz. U. z 2006 Nr 23, poz. 175, z póź. zm.).

¹³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego do służby przygotowawczej oraz do służby kandydackiej w Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2004 Nr 37, poz. 338).

¹⁴ Ustawa o Policji, wyd. cyt., art. 25 ust. 2-6.

¹⁵ Na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji; rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej; rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

Przełożonymi właściwymi w sprawie postępowania w Policji są: Komendant Główny Policji, komendanci wojewódzcy (Stołeczny) Policji, a w Straży Granicznej są to kierownicy jednostek organizacyjnych SG, czyli Komendant Główny SG, komendanci oddziałów SG i ośrodków szkolenia SG. W BOR nie ma przepisu określającego przełożonego w sprawach postępowania kwalifikacyjnego, ale jednocześnie wskazano, że to Szef Biura Ochrony Rządu może odstąpić pod określonymi warunkami od dalszego prowadzenia postępowania. Reasumując, to Szef tej formacji jest przełożonym właściwym w sprawie pozyskiwania kandydatów do służby.

W Policji komórki organizacyjne określane jako komórki ds. doboru kandydatów do służby są właściwe w sprawach postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów do służby i znajdują się w Komendzie Głównej Policji (KGP) lub komendach wojewódzkich (Stołecznej) Policji. W SG analogiczne postępowania prowadzą komórki organizacyjne właściwe w sprawach osobowych w: Komendzie Głównej SG, oddziałach lub ośrodkach szkolenia SG albo osoby wykonujące takie czynności w ośrodku szkolenia SG określane jako „komórki kadrowe”. Należy podkreślić, że jednostki szkoleniowe Policji nie prowadzą samodzielnie procesu selekcji do służby.

W Biurze Ochrony Rządu postępowanie prowadzi komórka organizacyjna Biura właściwa w sprawach osobowych, określana podobnie jak w SG jako komórka kadrowa.

Podmiotem, który zarządza, ogłasza i prowadzi postępowanie w Policji jest Komendant Główny Policji albo komendanci wojewódzcy (Stołeczny) Policji¹⁶. Jednocześnie limit przyjęć w całej formacji określa Komendant Główny Policji. W Straży Granicznej kierownicy jednostek organizacyjnych, którzy zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami w zakresie przyjęć, samodzielnie prowadzą takie postępowania¹⁷.

W Biurze nie ma przepisu wskazującego na: podmiot ogłaszający i prowadzący postępowanie kwalifikacyjne. Z informacji dostępnych na stronie internetowej wynika, że *przyjęcia do BOR są realizowane w miarę potrzeb i mają ograniczony limit*¹⁸. Kandydat do służby w tej formacji może składać stosowne dokumenty aplikacyjne przez cały rok, ale jednocześnie nie wie, ile jest wolnych stanowisk i do kiedy powinien zakończyć proces doboru, żeby mieć szansę na powołanie do służby.

W tabeli nr 2 zostały przedstawione informacje dotyczące: terminów, podmiotów ogłaszających postępowanie oraz formę i miejsce publikacji

¹⁶ Ustawa o Policji, wyd. cyt., art. 25 ust. 4.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lutego 2006 r. w sprawie przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się do służby w Straży Granicznej (Dz. U. nr 23 poz. 175, z póź. zm.).

¹⁸ <http://bor.gov.pl/index3.php?fk=41> [dostęp: 10.01.2014].

informacji o wszczęciu postępowania w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby.

Tabela 2.

		POLICJA	SG	BOR
Terminy przyjęcia do służby oraz minimalna liczba przyjęć	Jak często	Minimum raz w roku	W zależności od istniejących potrzeb	Brak stosownego przepisu
	Podmiot	Kmdt Główny Policji	Kmdt Gł. SG, kmdt Oddziału, kmdt ośrodka szkolenia	Brak stosownego przepisu
Ogłoszenie postępowania	Przełożony	Kmdt Główny Policji, kmdt wojewódzki (Stołeczny)	Kmdt Gł. SG ¹⁹ , kmdt oddziału, kmdt ośrodka szkolenia	Brak stosownego przepisu
Publikacja ogłoszenia o wszczęciu postępowania:				
Strona www / Biuletyn Informacji Publicznej		Tak / tak	Tak / nie	Nie / nie
Strony www / siedziby jednostek podległych		Tak / tak	Tak / tak	Nie dotyczy
Powiatowe / wojewódzkie urzędy pracy ²⁰		Tak / tak	Tak / tak	Nie / nie
Prasa		Nie	Tak	Nie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w SG, rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w BOR.

Etapy postępowania kwalifikacyjnego²¹

Kandydat ubiegający się o przyjęcie do służby w Policji w toku postępowania kwalifikacyjnego zostanie poddany 8 etapom²², a w SG i BOR

¹⁹ W związku z procesem restrukturyzacji, Decyzją Kmdta Głównego SG z dnia 30 kwietnia 2013 r. nabór do służby w Komendzie Głównej Straży Granicznej został wstrzymany do odwołania.

²⁰ Właściwych ze względu na siedzibę podległych jednostek organizacyjnych.

²¹ Na podstawie rozporządzeń dot. postępowania kwalifikacyjnego do służby w Policji, w Straży Granicznej i w Biurze Ochrony Rządu.

tylko dwóm²³. Różnice dot. ilości etapów postępowania mają charakter związany ze stosowanym nazewnictwem w stosownych aktach prawnych oraz kolejnością przeprowadzania badań, testów, sprawdzeń (etapów) postępowania. Analiza procesu selekcji wskazuje, że wszystkie formacje mają dużo więcej wspólnych obszarów niż różnic, a także wykorzystują w zdecydowanej większości takie same metody i techniki w trakcie oceny i wyboru kandydata/ów do służby.

W Policji postępowanie składa się z następujących etapów i obejmuje²⁴:

1. złożenie dokumentów aplikacyjnych (podania o przyjęcie do służby, kwestionariusza osobowego, dokumentów potwierdzających kwalifikacje i wykształcenie oraz dane o poprzednich miejscach pracy),
2. test wiedzy,
3. test sprawności fizycznej,
4. test psychologiczny,
5. rozmowę kwalifikacyjną,
6. ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby,
7. sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zwartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby,
8. przeprowadzenie postępowania sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych.

Jeżeli do służby starają się osoby, które posiadają kwalifikacje określone w ustawie to postępowanie kwalifikacyjne obejmuje etapy wymienione w pkt. 1 oraz od 5 do 8²⁵.

W Straży Granicznej postępowanie składa się z²⁶:

- przyjęcia dokumentów aplikacyjnych (podania o przyjęcie do służby, kwestionariusza osobowego, dokumentów potwierdzających wykształcenie i kwalifikacje zawodowe oraz o uprzednim zatrudnieniu),
- rozmowy kwalifikacyjnej,
- ustalenia zdolności fizycznej i psychicznej do służby,
- badania psychofizjologicznego,
- postępowania sprawdzającego w przepisach o ochronie informacji niejawnych, i zostało podzielone na dwa etapy.

W Biurze Ochrony Rządu postępowanie składa się z dwóch etapów i rozpoczyna się od momentu złożenia podania o przyjęcie do służby wraz

²² Ustawa o Policji, wyd. cyt., art. 25 ust. 3.

²³ Rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej, art. 3 ust. 1 pkt. 1 i 2, rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu, art. 4 ust. 1.

²⁴ Ustawa o Policji, wyd. cyt., art. 25 ust. 2 pkt. 1-8.

²⁵ Tamże, art. 25 ust. 3 pkt. 1-3.

²⁶ Ustawa o Straży Granicznej, wyd. cyt., art. 31 ust. 1a.

z określonym dokumentami²⁷. W tabeli nr 3 znajduje się zestawienie rodzajów dokumentów, które kandydat powinien przedłożyć w toku postępowania.

Tabela 3.

RODZAJ DOKUMENTU	Policja	SG	BOR
Podanie o przyjęcie do służby	Tak	Tak	Tak
Kwestionariusz osobowy zgodny z rozporządzeniem	Tak	Tak	Tak
Kserokopie potwierdzające wykształcenie	Tak	Tak	Tak
Kserokopie potwierdzające kwalifikacje, w tym specjalistyczne	Tak	Tak	Tak
Kserokopie świadectw pracy lub służby	Tak	Tak	Nie
Książeczka wojskowa	Tak	Kserokopia	Tak
Kserokopia dowodu osobistego	Nie	Tak	Nie
Kserokopia paszportu, o ile kandydat posiada	Nie	Tak	Tak
Kolorowe fotografie (ilość)	Nie	Tak (2)	Tak (2)
Odpis skrócony aktu urodzenia kandydata	Nie	Tak	Tak
Odpis skrócony aktu dziecka kandydata, o ile dotyczy to kandydata	Nie	Tak	Tak

²⁷ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego do służby przygotowawczej oraz do służby kandydackiej w Biurze Ochrony Rządu, art. 3 ust. 1.

RODZAJ DOKUMENTU	Policja	SG	BOR
Odpis skrócony aktu małżeństwa kandydata, o ile dotyczy to kandydata	Nie	Tak	Tak
Kserokopie innych dokumentów	o ile wymagają tego odrębne przepisy	o ile wymagają tego odrębne przepisy oraz potwierdzających dodatkowe umiejętności, osiągnięcia zawodowe i naukowe czy też opinie polecające	potwierdzających dodatkowe umiejętności, osiągnięcia zawodowe i naukowe czy też opinie polecające
Aktualne zaświadczenie o niekaralności z Krajowego Rejestru Karnego	Nie	Tak*	Nie

* w przypadku kandydata posiadającego aktualne poświadczenie bezpieczeństwa upoważniające do dostępu do informacji niejawnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej oraz rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

Kandydaci do służby w każdej formacji powinni przedłożyć oryginały dokumentów wskazanych powyżej w czasie spotkania z przedstawicielem komórki kadrowej.

Złożenie dokumentów²⁸

W Policji pierwszy etap postępowania to złożenie i przegląd dokumentów oraz sprawdzenie ich kompletności. W SG weryfikacja kompletności dokumentów przez komórkę kadr i na tej podstawie dokonanie wstępnej oceny, czy kandydat spełnia wymagania określone w ustawie to dopiero początek pierwszego etapu postępowania, który składa się z 6 podetapów (badań, sprawdzeń, czynności). W Biurze Ochrony Rządu złożenie doku-

²⁸ Na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej oraz rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

mentów i rozmowa kwalifikacyjna obejmuje wszystkie czynności pierwszego etapu.

Tabela 4.

	POLICJA		SG		BOR	
	Etap		Etap / podetap		Etap / podetap	
Złożenie dokumentów aplikacyjnych test wiedzy	1	Tak	1 / 1	Tak	1 / 1	Tak
Wstępna rozmowa kwalifikacyjna		Nie	1 / 2	Tak		Nie
Test wiedzy / ze znajomości języka obcego	2	Tak / nie	2 / 1	Tak / tak		Nie / nie
Test sprawności fizycznej	3	Tak	2 / 2	Tak	2 / 2	Tak
Test psychologiczny	4	Tak	1 / 4	Tak	2 / 1	Tak
Rozmowa kwalifikacyjna	5	Tak	2 / 3	Tak	1 / 2	Tak
Badanie psychofizjologiczne		Nie	1 / 5	Tak		Nie
Ustalenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby	6	Tak		Tak*	2 / 5	Tak
Sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zwartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby	7	Tak	1 / 3	Tak	2 / 3	Tak
Postępowanie sprawdzającego określonego w przepisach o ochronie informacji niejawnych	8	Tak		Tak**	2 / 4	Tak

* ocena zdolności fizycznych i psychicznych do służby następuje po zakończeniu 2. etapu

** jest to proces niezależny od postępowania kwalifikacyjnego i rozpoczyna się po uzyskaniu oceny pozytywnej ze wstępnej rozmowy kwalifikacyjnej przez kandydata do służby

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej oraz rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

Tabela nr 4 przedstawia zestawienie metod i technik doboru oraz etapów, czynności, sprawdzeń oraz badań (podetapów) stosowanych przez komórki kadrowe resortu spraw wewnętrznych w toku postępowania kwalifikacyjnego²⁹.

Bardzo łatwo można zauważyć, że zarówno w Policji, w Straży Granicznej, jak i w Biurze Ochrony Rządu kandydaci będą poddani w większości takim samym testom, badaniom, sprawdzeniom, czy też czynnościom, a różnice dotyczą przede wszystkim innej kolejności etapów lub podetapów w toku procesu postępowania kwalifikacyjnego. Należy również zwrócić uwagę, że jedynie w Straży Granicznej kandydat do służby zostanie poddany badaniu psychofizjologicznemu, testowi ze znajomości języka obcego oraz dwukrotnie rozmowie kwalifikacyjnej. Biuro Ochrony Rządu stosuje najmniejszą liczbę metod selekcji kandydatów do służby.

Test wiedzy³⁰

W Policji etap 2 postępowania obejmuje sprawdzenie wiedzy z zakresu funkcjonowania władzy ustawodawczej, sądowniczej i wykonawczej oraz z obszaru bezpieczeństwa publicznego. Test, który składa się z 40 pytań i trwa 40 min, przeprowadza zespół powołany przez kierownika/komendanta jednostki szkoleniowej. Pytania są opracowane w Komendzie Głównej Policji dla wszystkich ośrodków szkolenia.

Kandydat przed rozpoczęciem tego etapu postępowania zostaje zapoznany m.in. z zakresem i sposobem przeprowadzania testu, który może mieć formę pisemną lub z wykorzystaniem systemu komputerowego. Wynik osiągnięty w teście stanowi max 20% ogólnego wyniku, a w przypadku otrzymania 0 punktów kandydat nadal może brać udział w postępowaniu kwalifikacyjnym.

W SG kandydat do służby zostanie poddany testowi: z wiedzy ogólnej oraz ze znajomości języka obcego. Pierwszy z wyżej wspomnianych testów obejmuje następujące zagadnienia: historię Polski i historię powszechną, znajomość bieżącej sytuacji polityczno-gospodarczej i społecznej oraz wybrane elementy prawa. Podobnie jak w Policji, potencjalny funkcjonariusz powinien wykazać się znajomością z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz zasad funkcjonowania administracji. Test z wiedzy ogólnej trwa 40 min i składa się z 35 pytań.

Test znajomości języka obcego obejmuje zakres przewidziany dla egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i obejmuje 60 pytań,

²⁹ Nie dotyczy Państwowej Straży Pożarnej.

³⁰ Na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej oraz rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

a trwa 70 min. Jednocześnie liczba poprawnych odpowiedzi jest przeliczana na liczbę punktów branych pod uwagę w drugim etapie postępowania. Za oba testy można zdobyć maksymalnie po 6 punktów.

Należy zwrócić uwagę, że stosunek % liczby poprawnych odpowiedzi przeliczany na liczbę punktów uzyskiwanych przez kandydata jest inny w obu testach. Jeżeli przyjmiemy, że kandydat otrzymuje 1 punkt w testu z wiedzy ogólnej i ze znajomości języka to w pierwszym przypadku musi udzielić około 45% poprawnych odpowiedzi i analogicznie w drugim tylko około 17%. W przypadku otrzymania 3 punktów to stosunek poprawnych odpowiedzi wynosi około 63 i 46%, na 5: około 86 i 77% oraz na 6 około 97 i 92%.

W Biurze Ochrony Rządu nie stosuje się technik selekcji takich, jak test wiedzy lub test ze znajomości języka obcego.

Test sprawności fizycznej³¹

W Policji jest to 3 etap postępowania kwalifikacyjnego, w Straży Granicznej i w Biurze Ochrony Rządu jest to 2 etap (2 podetap). Celem testu sprawności fizycznej jest ocena motoryki kandydata i obejmuje zbadanie: szybkości, zwinności, siły, wytrzymałości i koordynacji. We wszystkich formacjach obowiązują następujące zasady:

- osoba, przystępująca do testu powinna okazać zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania ćwiczeń fizycznych;
- test przeprowadza komisja w ośrodku szkolenia (w BOR w oddziale szkolenia);
- należy uzyskać minimalną liczbę punktów, żeby uzyskać ocenę pozytywną z testu, w Policji jest to 21, w SG 15, w BOR 10-11 mężczyźni w zależności od grupy wiekowej i analogicznie 7-8 kobiety),
- maksymalna liczba punktów: Policja 40 (20% końcowego wyniku), SG 30 (to 6 pkt w drugim etapie postępowania), w BOR 20 mężczyźni i 15 kobiety.
- w przypadku uzyskania oceny negatywnej – test można powtórzyć (nie dotyczy SG).

Wybór ćwiczeń wykonywanych w ramach testu sprawności fizycznej jest bardzo różny we wszystkich służbach. Określenie poziomu sprawności fizycznej jest techniką doboru stosowaną przez wszystkie formacje mundurowe resortu spraw wewnętrznych (włącznie z Państwową Strażą Pożar-

³¹ Na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej oraz rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu oraz strony http://bor.gov.pl/pliki/normy_egzaminacyjne_funkcjonariusze_2012.pdf [dostęp 14.01.2014].

ną), ale każda formacja stosuje własne rozwiązania w tym zakresie. Tabela nr 5 przedstawia poszczególne konkurencje weryfikujące sprawność fizyczną kandydatów do służby.

Tabela 5.

	Policja	SG	BOR	PSP
Bieg wokół stojaków	W ramach testu sprawnościowego	Nie	W ramach testu 2M/2K	Nie
Przewroty		Nie	W ramach testu 2M/2K	Nie
Przenoszenie manekina		Nie	Nie	Nie
Pokonanie płotków		Nie	W ramach testu 2M/2K	Nie
Rzut piłką lekarską		Nie	Nie	Nie
Siady z piłką		Nie	Nie	Nie
Pokonanie górą skrzyń gimnastycznych		Nie	W ramach testu 2M/2K	Nie
Bieg wahadłowy		Tak	W ramach testu 2M/2K	Nie
Skok w dal obunóż	Nie	Tak	Nie	Nie
Uginanie i prostowanie ramion w podporze leżąc przodem, tzw. „pompki”	Nie	Tak	Nie	Nie
Skrętoskłony, tzw. brzuszki	Nie	Tak	Tak	Nie
Bieg na dystansie 600, 1000 m.	Nie	Tak	Tak	Tak*
Podciąganie na drążku	Nie	Nie	Tak	Tak
Przenoszenie piłek lekarskich	Nie	Nie	W ramach testu 2M/2K	Nie

* bieg na 50 m i 1000 m

Źródło: opracowanie własne na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej oraz rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

Analiza zakresu wykonywanych ćwiczeń zestawionych w powyższej tabeli pozwala zauważyć, że tutaj również występują obszary i elementy wspólne dla służb. W Policji i w BOR wykorzystuje się test ciągły różnych konkurencji, a w SG i w BOR są to próby wykonywane pojedynczo jako

elementy składowe egzaminu. Jednocześnie w trakcie badania sprawności fizycznej kandydatów do służby w SG i w Biurze uwzględnia się wiek oraz płeć kandydata w zakresie uzyskanych wyników przeliczanych na punkty. W Policji ww. cechy osobowe nie mają znaczenia i bez względu na fakt, czy kandydat jest kobietą czy mężczyzną i ma kilkanaście czy kilkadziesiąt lat, żeby otrzymać 40 pkt musi uzyskać czas poniżej 1 minuty i 8 sekund.

Należy również zwrócić uwagę, że funkcjonariusze są zobowiązani do utrzymywania sprawności fizycznej, która będzie pozwalała na wykonywanie zadań służbowych na określonym poziomie w toku pełnienia służby³². Jednocześnie wszystkie formacje mogą stosować określone przepisami procedury weryfikujące sprawność fizyczną na podstawie ocen, wyników testu sprawności fizycznej. Analiza stosownych przepisów³³ pozwala zauważyć, że konkurencje wykonywane przez kandydatów do służby i funkcjonariuszy są inne. Różnicowanie wykonywanych ćwiczeń przez te grupy osób wydaje się nieracjonalne, ponieważ:

- w obu przypadkach sprawdzane są cechy motoryki (siła, zwinność, wytrzymałość, szybkość) człowieka;
- policjanci oraz strażnicy graniczni, w zależności od zajmowanego stanowiska służbowego lub komórki organizacyjnej sprawdzani są podczas takich samych konkurencji dla obu formacji (czyli funkcjonariusze mogą mieć wspólny zakres ćwiczeń) i są to: skok w dal z miejsca, bieg zwinnościowy, wyciskanie sztangi w leżeniu na ławeczce, uginanie ramion w zwisie na drążku (podciąganie na drążku), uginanie ramion w podporze na poręczach, siady z leżenia w czasie minuty, bieg w czasie 12 minut, pływanie na dystansie 50 metrów;
- można zbudować wspólny system szkoleń z zakresu m.in. podnoszenia i utrzymania sprawności fizycznej funkcjonariuszy, jeżeli obie formacje stawiają podobne wymagania funkcjonariuszom;
- jeżeli wprowadzono podobny standard oceny funkcjonariuszy to powinno się to zrobić również w stosunku kandydatów do służby. Dzięki temu można byłoby wykorzystać wzajemnie ośrodki szkoleń do przeprowadzenia testów kandydatów w zależności od: miejsca ich zamieszkania, bazy szkoleniowej, zasobów kadrowych ośrodków itp.;

³² Ustawa o Policji, wyd. cyt., art. 61a ust. 1, Ustawa o Straży Granicznej, wyd. cyt., art. 39c ust. 1, ustawa o Biurze Ochrony Rządu, wyd. cyt., art. 29a ust. 1.

³³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie trybu i warunków ustalania zdolności fizycznej i psychicznej policjantów do służby na określonych stanowiskach lub w określonych komórkach organizacyjnych jednostek Policji, Dz. U. z 2007 r. Nr 62, poz. 423, z póź. zm., Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 kwietnia w sprawie przeprowadzania testu sprawności fizycznej, badania psychologicznego i badania psychofizjologicznego w Straży Granicznej, Dz. U. z 2010 r. Nr 75, poz. 482, z póź. zm. Delegacja ustawowa zobowiązuje Szefa Biura Ochrony Rządu do wydania zarządzenia w sprawie zakresu, szczegółowych warunków i trybu przeprowadzania oraz sposobu oceniania testu sprawności fizycznej funkcjonariuszy tej formacji.

- istniałaby możliwość wzajemnej akceptacji wyników z testu sprawności fizycznej w toku postępowania kwalifikacyjnego, jeżeli kandydat złożył podanie o przyjęcie do służby w Policji i w SG jednocześnie;
- jeżeli test / egzamin sprawności fizycznej opierałby się na takich samych konkurencjach dla kandydatów i funkcjonariuszy to osoby, które starają się do służby wiedziałyby, jaki poziom sprawności muszą utrzymywać w toku służby.

Należy dodać, że przywołane przepisy dot. oceny poziomu sprawności fizycznej funkcjonariuszy są nielicznym przykładem analogicznych rozwiązań dla wszystkich uzbrojonych formacji mundurowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Test psychologiczny³⁴

Wszystkie formacje wykorzystują test psychologiczny jako metodę doboru do służby. W Policji jest to 4 etap postępowania, w SG 1 etap (4 podetap) i w BOR 2 etap (1 podetap). Podstawowym celem tej formy selekcji jest ocena predyspozycji osobowościowo-intelektualnych kandydatów do służby. Analiza przepisów dot. zasad, trybu i formy badania psychologicznego została bardzo precyzyjnie określona jedynie w Policji, gdzie wskazano m.in.:

- kandydat do służby musi zdobyć ocenę pozytywną z testu sprawności fizycznej,
- przeciwwskazania do przeprowadzenia testu,
- obowiązek złożenia stosownego oświadczenia przed przystąpieniem do testu,
- zakres badania i sposób jego przeprowadzenia,
- wydanie opinii psychologicznej.

Wydanie pozytywnej opinii psychologicznej jest jednoznaczne z uzyskaniem pozytywnej oceny z testu psychologicznego, a maksymalna liczba punktów do zdobycia w ramach tego etapu w Policji wynosi 60 pkt i stanowi 30% ogólnej liczby punktów kandydata do służby w toku postępowania.

W Straży Granicznej dodatkowo przeprowadza się badanie psychofizjologiczne przez komórkę organizacyjną Komendy Głównej SG właściwą w sprawach osobowych i jest to jedyna formacja, która stosuje tę technikę

³⁴ Na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

selekcji. Należy zaznaczyć, że Policja i ww. formacja wykorzystuje takie badanie, ale już wobec funkcjonariuszy³⁵.

We wszystkich formacjach wskazano, że negatywny wynik z badania powoduje odstąpienia od dalszego prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego.

Rozmowa kwalifikacyjna³⁶

Rozmowa kwalifikacyjna jest częścią składową procesu selekcji wykorzystywana przez wszystkie służby resortu spraw wewnętrznych. W Policji jest to już 5 etap postępowania, a w BOR jest to 2 podetap (1. etapu). Straż Graniczna dwukrotnie wykorzystuje wspomnianą metodę: w pierwszym etapie (podetap 2 – wstępna rozmowa kwalifikacyjna), i w drugim etapie jako ostatni element postępowania.

Podstawowym celem tej techniki selekcji jest sprawdzenie umiejętności autoprezentacji kandydata i jego umiejętności nawiązywania kontaktu, poznanie i ocena jego postaw społecznych i motywacji do podjęcia służby.

W Policji, na tym etapie postępowania można otrzymać maksymalnie 60 punktów (25% całości punktów). W trakcie rozmowy ocenie podlega:

- umiejętności komunikacji z innymi osobami – max 16 punktów (27% w tym etapie),
- motywacja do podjęcia służby – max 20 punktów (33% w tym etapie),
- społeczna postawa wobec osób – max 16 punktów (27% w tym etapie),
- umiejętność autoprezentacji – max 8 punktów (13% w tym etapie).

Członkowie zespołu dokonują indywidualnej oceny kandydata na stosownych arkuszach, a następnie wyliczana jest średnia arytmetyczna, która obliczana do dwóch miejsc po przecinku, a wartość wyrażana jest w liczbach całkowitych. Warunkiem otrzymania oceny pozytywnej z rozmowy kwalifikacyjnej jest otrzymanie minimum 36 punktów.

W Straży Granicznej podsumowaniem drugiego etapu postępowania jest rozmowa kwalifikacyjna, która ma na celu m.in. określenie motywacji

³⁵ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie trybu i warunków ustalania zdolności fizycznej i psychicznej policjantów do służby na określonych stanowiskach lub w określonych komórkach organizacyjnych jednostek Policji (Dz. U. z 2007 Nr 62, poz. 423, z póź. zm.), Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 kwietnia 2010 r. w sprawie przeprowadzania testu sprawności fizycznej, badania psychologicznego i badania psychofizjologicznego w Straży Granicznej (Dz. U. z 2010 Nr 75, poz. 482, z póź. zm.).

³⁶ Na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

kandydata w zakresie rozpoczęcia służby w formacji oraz jego gotowości do poddania się dyscyplinie służbowej.

W Biurze Ochrony Rządu rozmowa kwalifikacyjna kończy się wystawieniem oceny przydatności do służby, która jest zamieszczona w kwestionariuszu kandydata.

Służby wykorzystują opisywaną metodę doboru, ale należy zwrócić uwagę na fakt, że wymagania formalnoprawne pozwalają komórkom kadrowym na stosowanie i dokumentowanie procesu rozmowy w sposób dowolny (BOR) lub sformalizowany (Policja). Pozostawienie dużej sfery dowolności oceny kandydatów do służby przez pracownika komórki kadrowej może stanowić przeszkodę do obiektywnego opiniowania postaw i motywacji ww. osób, a uzyskanie oceny negatywnej najczęściej powoduje odstąpienie od dalszego prowadzenia postępowania kwalifikacyjnego i przerwanie procesu selekcji. W związku z powyższym zasadne wydaje się dookreślenie, jak ma to miejsce w Policji, przepisów dotyczących m.in.: aspektów oraz postaw kandydata podlegających ocenie, form i zasad dokumentowania przebiegu rozmowy, określenia składu zespołu lub komisji, w tym wskazania przedstawicieli komórek organizacyjnych, którzy powinni uczestniczyć w czasie rozmowy kwalifikacyjnej itp.

Zdolność fizyczna i psychiczna do służby

Ustalenie czy kandydat spełnia wymagania w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego ma miejsce w trakcie badań przed komisją lekarską według wymogów określonych rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych³⁷, ale w stosunku do osób ubiegających się do służby w Policji (6 etap postępowania) i w Straży Granicznej. Wydanie prawomocnego orzeczenia o zdolności do służby w Policji pozwala na dopuszczenie do kolejnego etapu, a w SG ma to miejsce już po zakończeniu 2 etapu postępowania³⁸.

Kandydaci do służby w Biurze podlegają komisji lekarskiej powołanej rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18

³⁷ Przepisy obejmują również funkcjonariuszy Służby Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1991 r. w sprawie właściwości i trybu postępowania komisji lekarskich podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych (Dz. U. z 1991 r. Nr 79, poz. 349, z póź. zm.).

³⁸ Z wyjątkiem kandydatów, których ze względu na kwalifikacje i umiejętności zawodowe potrzebne w służbie, Kmdt Główny SG zwolnił z drugiego etapu postępowania, są kierowani na komisję lekarską po pierwszym etapie postępowania – rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lutego 2006 r. w sprawie przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się do służby w Straży Granicznej, art. 3 ust. 2 i art. 2 ust. 3.

lutego 2004 r.³⁹ i w związku z powyższym BOR jest jedyną formacją mundurową resortu spraw wewnętrznych, która ma odrębną, własną komisję lekarską. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że tryb orzekania, wykaz chorób i ułomności w zakresie oceny stopnia zdolności kandydatów do służby stosowany przez obie komisje lekarskie jest niemal identyczny.

Sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach prawdziwości danych zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata do służby⁴⁰

W Policji sprawdzeń dokonuje się w przedostatnim etapie postępowania, w SG jest to 3 czynność w pierwszym etapie, a w BOR jest to również 3 podetap, ale drugiego etapu postępowania kwalifikacyjnego.

Celem tego etapu jest sprawdzenie prawdziwości zawartych w kwestionariuszu osobowym kandydata z danymi w: Krajowym Rejestrze Karnym, Powszechnym Elektronicznym Systemie Ewidencji Ludności, innych zbiorach danych prowadzonych przez organy władzy publicznej, systemach informatycznych służb.

Dostęp do informacji niejawnych

Ustalenie czy kandydat do służby daje rękojmię zachowania tajemnicy⁴¹ odbywa się w trakcie postępowania sprawdzającego przepisami określonym w ustawie o ochronie informacji niejawnych⁴². Osoba, która uzyskała poświadczenie bezpieczeństwa, zakończyła ww. postępowanie wynikiem pozytywnym. Wydanie poświadczenia przez uprawniony organ oznacza, że kandydat do służby daje rękojmię zachowania tajemnicy⁴³, a zatem spełnia wymóg stawiany kandydatom do służby wskazany w ustawie każdej z uzbrojonych formacji mundurowych resortu spraw wewnętrznych.

³⁹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2004 r. w sprawie oceny zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Biurze Ochrony Rządu, (Dz. U. 2004 Nr 37, poz. 339).

⁴⁰ Na podstawie: rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Policji, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Straży Granicznej, rozporządzenia dot. postępowania kwalifikacyjnego w Biurze Ochrony Rządu.

⁴¹ Rękojmią zachowania tajemnicy jest to zdolność osoby do spełniania ustawowych wymogów dla zapewnienia ochrony informacji niejawnych przed ich nieuprawnionym ujawnieniem, stwierdzona w wyniku przeprowadzonego postępowania sprawdzającego, Ustawa o ochronie informacji niejawnych, wyd. cyt., poz. 1228, art. 2 pkt 2.

⁴² Tamże.

⁴³ Tamże, art. 28 i art. 29 ust. 1.

Wyjątki

W określonych przypadkach kandydaci do służby mogą zostać poddani postępowaniu kwalifikacyjnemu w skróconym (niepełnym) wymiarze, jeżeli posiadają odpowiednie kwalifikacje i umiejętności zawodowe. W Policji dotyczy to osób, które chcą służyć jako: członkowie personelu medycznego w oddziałach prewencji, członkowie personelu lotniczego, a także byłych policjantów⁴⁴.

W Straży Granicznej, na wniosek kierowników jednostek organizacyjnych, decyzją Komendanta Głównego SG można zwolnić kandydata z drugiego etapu postępowania, który posiada odpowiednie kompetencje określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia MSWiA z dnia 10 lutego 2006 r.⁴⁵ Wykaz kwalifikacji i umiejętności zawodowych obejmuje m.in.: pilotów i mechaników lotnictwa, marynarzy, osoby posiadające wykształcenie prawnicze, informatyczne, elektroniczne, telekomunikacyjne itp., a także osoby z minimum 5-letnim doświadczeniem pracy lub służby w: Inspekcji Celnej, Siłach Zbrojnych, Najwyższej Izbie Kontroli, urzędzie obsługującym ministra właściwego w sprawach wewnętrznych, urzędach lub izbach skarbowych oraz innych służbach. Posiadanie pożądaných przez SG kwalifikacji i umiejętności nie jest jednoznaczne ze zwolnieniem z części postępowania kwalifikacyjnego. Każdorazowo jest to decyzja Kmdta Głównego SG.

Wszystkie uzbrojone formacje mundurowe resortu spraw wewnętrznych w toku postępowania kwalifikacyjnego biorą pod uwagę cechy preferencyjne kandydatów do służby, ale jedynie w Biurze Ochrony Rządu posiadanie określonych kwalifikacji zawodowych i umiejętności nie zwalnia z jakiegokolwiek etapu doboru.

Podsumowania postępowania

W Policji właściwy przełożony w sprawie postępowania kwalifikacyjnego powołuje komisję, której zadaniem jest sporządzenie listy rankingowej kandydatów wg. łącznej liczby zdobytych punktów. W skład komisji wchodzi: kierownik komórki organizacyjnej do spraw kadr (KGP albo komendy wojewódzkiej / Stołecznej), dwóch przedstawicieli komórki do spraw doboru oraz policjant służby prewencyjnej. Dodatkowo w posiedzeniu może wziąć udział przedstawiciel związków zawodowych.

Listy kandydatów do służby sporządza się na podstawie wyników uzyskanych w czasie postępowania kwalifikacyjnego wg. określonych norm

⁴⁴ Ustawa o Policji, wyd. cyt., art. 25 ust. 3 pkt. 1-3.

⁴⁵ Rozporządzenie dot. postępowania kwalifikacyjnego w SG.

(max 200 pkt) oraz preferencji dot. posiadanego wykształcenia (max 8 pkt.) i umiejętności (max 4 pkt). W przypadku kandydatów, którzy starają się o przyjęcie do służby na podstawie art. 25 ust. 3 podstawą do sporządzenia listy są wyniki uzyskane podczas rozmowy kwalifikacyjnej (max 60 pkt.). Listy kandydatów do służby zatwierdza stosowny przełożony, który tym samym kończy postępowanie kwalifikacyjne w stosunku do kandydatów. Ww. lista stanowi informację publiczną i w związku z powyższym niezwłocznie umieszcza się ją na stronie www. i w Biuletynie Informacji Publicznej Komendy Głównej Policji, komendy wojewódzkiej (Stołecznej) Policji.

Do służby zostają przyjęci kandydaci, którzy uzyskali łącznie najwyższą liczbę punktów, w ramach określonego limitu miejsc.

W SG postępowanie jest dwuetapowe i rozpoczyna się od złożenia dokumentów, następnie przedstawiciel komórki kadrowej dokonuje oceny, czy kandydat do służby spełnia wymagania określone w ustawie. Kolejnym podetapem jest wstępna rozmowa kwalifikacyjna przed zespołem wyznaczonym przez właściwego przełożonego w sprawach postępowania. Sprawdzeń w rejestrach, ewidencjach itp. dokonuje przedstawiciel komórki kadrowej, a badanie psychologiczne przeprowadzane jest w zakładzie opieki zdrowotnej wchodzącej w skład jednostki organizacyjnej SG. Pierwszy etap kończy się badaniem psychofizjologicznym w Komendzie Głównej Straży Granicznej wykonywanym przez przedstawiciela komórki właściwej w sprawach osobowych.

Uzyskanie pozytywnej oceny z pierwszego etapu pozwala na skierowanie kandydata do służby do drugiego etapu postępowania, który przeprowadza komisja powołana przez Komendanta Głównego Straży Granicznej. W skład komisji wchodzi: przewodniczący, zastępca i minimum 10 członków. Drugi etap przeprowadzany jest w ośrodku szkolenia SG.

Kandydat do służby na tym etapie postępowania musi uzyskać minimum 12 pkt. Maksymalna liczba punktów za wszystkie testy łącznie wynosi 18 pkt., a dodatkowe punkty można otrzymać podczas rozmowy kwalifikacyjnej, w czasie której jest oceniany poziom lub kierunek wykształcenia (kwalifikacje pożądane w Straży), liczbę i stopień znajomości języków obcych i inne preferencje wskazane w ogłoszeniu wszczęciu postępowania w zakresie przyjęć do służby.

Komisja sporządza listę kandydatów wg kolejności zdobytych punktów oddzielnie dla każdej jednostki organizacyjnej SG. Do służby zostaną przyjęci kandydaci zgodnie z listą rankingową, kwalifikacjami oraz możliwościami w zakresie wolnych miejsc i potrzeb służby.

W Biurze Ochrony Rządu rozmowa kwalifikacyjna jest decydującym elementem pierwszego etapu postępowania, ponieważ od jej wyniku zależy, czy kandydat do służby w tej formacji zostanie dopuszczony do drugiego etapu. Komórka kadrowa bierze również pod uwagę cechy preferencyj-

ne, podobnie jak w innych służbach, ale wyłącznie w BOR uzyskuje się przewagę nad innymi kandydatami, jeżeli osoba starająca się do służby ma mniej niż 29 lat i jest wyższa niż 175 cm. Pozostałe cech, które są brane pod uwagę dotyczą: umiejętności zawodowych, uprawianych wybranych dyscyplin sportu, czy też ukończonych specjalistycznych kursów przydatnych w służbie w BOR. W przepisach dot. postępowania kwalifikacyjnego do służby w tej formacji nie zostało precyzyjnie określone, jakie kwalifikacje i umiejętności należy posiadać. Tak sformułowane przepisy pozwalają na dowolną ocenę w ww. zakresie. Ponadto analiza przepisów wykonawczych dot. procesu doboru w Biurze Ochrony Rządu wskazuje, że tryb postępowania kwalifikacyjnego do służby w tej formacji jest najmniej sformalizowany.

Wnioski

Proces doboru kandydatów do służby w Policji, w Straży Granicznej i w Biurze Ochrony Rządu jest bardzo podobny. Zakres, tryb i formy metod i technik stosowanych w toku postępowania kwalifikacyjnego, wymagania stawiane kandydatom są niemal identyczne. Jednocześnie w wszystkich formacjach występują podobne wady procesu pozyskiwania personelu i są to m.in.:

- postępowanie kwalifikacyjne jest skierowane do osób, które będą pełniły służbę na podstawowych stanowiskach, a nie uwzględnia wysoko-specjalistycznych komórek organizacyjnych (z bardzo nielicznymi wyjątkami) i tak, np. informatyk, prawnik w Policji i w BOR musi przejść przez wszystkie etapy postępowania z testem sprawności fizycznej;
- postępowanie jest długotrwałe;
- brak nowoczesnej formy ogłoszeń dot. rekrutacji powoduje, że służby otrzymują mniejszą liczbę ofert;
- brak wykorzystania form e-rekrutacji;
- bierna forma pozyskiwania kandydatów – wprowadzenie aktywnej roli komórek doboru mogłoby pozwolić na pozyskiwanie kandydatów o wysokich kompetencjach;
- brak wzajemnej akceptacji wyników (etapów) postępowania w stosunku do kandydatów, którzy złożyli podanie do kilku formacji;
- brak wymiany informacji o kandydatach między służbami;
- brak jednolitych przesłanek do przerwania postępowania kwalifikacyjnego oraz trybu, formy i zakresu informowania kandydatów do służby.

W latach 2008-2011 Najwyższa Izba Kontroli prowadziła postępowanie kontrolne obejmujące proces naboru i postępowanie kwalifikacyjne kandydatów oraz szkolenie nowo przyjętych funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji

i Straży Granicznej⁴⁶. W wyniku kontroli NIK zwróciła uwagę na długotrwały czas postępowań kwalifikacyjnych i jednocześnie zwróciła się z wnioskiem do Prezesa Rady Ministrów o podjęcie działań związanych z ujednoczeniem kryteriów ustawowych wobec kandydatów do służb objętych kontrolą⁴⁷.

Rekomendacja NIK dot. opracowania wspólnych wymogów stawianych kandydatom do służby powinna być łatwiejsza do przeprowadzenia w umundurowanych formacjach uzbrojonych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych. Zadania realizowane przez Policję, Straż Graniczną i Biuro Ochrony Rządu są bardzo podobne, a zbudowanie wspólnego systemu obejmującego m.in.: proces pozyskiwania, system szkoleń (w tym szkolenie podstawowe) może przynieść korzyści finansowe (wspólne ośrodki szkolenia, komórki doboru), osobowe i wiele innych. Jest to jeden z wielu aspektów zarządzania zasobami ludzkimi w formacjach podległych lub nadzorowanych przez Ministra Spraw Wewnętrzny, które wymagają zmian, modyfikacji czy wręcz dostosowania do współczesnych rozwiązań stosowanych na rynku cywilnym.

Bibliografia

1. Juchnowicz M. (red.), *Zarządzanie kapitałem ludzkim. Procesy – narzędzia – aplikacje*, Warszawa 2014.
2. Król H., Ludwicyński A. (red.), *Zarządzanie zasobami ludzkimi. Tworzenie kapitału ludzkiego organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
3. Pawlak Z., *Zarządzanie zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2011.

Akty prawne

1. Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania postępowania kwalifikacyjnego do służby przygotowawczej oraz do służby kandydackiej w Biurze Ochrony Rządu, (Dz. U. z 2004 Nr 37, poz. 338).
2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2004 r. w sprawie oceny zdolności fizycznej i psychicznej do służby w Biurze Ochrony Rządu, (Dz. U. z 2004 nr 37 poz. 339).
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 10 lutego 2006 r. w sprawie przeprowadzenia postępowania kwalifi-

⁴⁶ Szczegóły zostały zawarte w Informacji o wynikach kontroli (KPB-4101-02-00/2012, Nr ewid. 6/2013/P12/093/KPB) – materiał dostępny na stronie internetowej NIK.

⁴⁷ Tamże, s. 11.

kacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się do służby w Straży Granicznej, (Dz. U. Nr 23, poz. 175, z póź. zm.).

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie trybu i warunków ustalania zdolności fizycznej i psychicznej policjantów do służby na określonych stanowiskach lub w określonych komórkach organizacyjnych jednostek Policji, (Dz. U. z 2007 r. Nr 62, poz. 423, z póź. zm.).

5. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 kwietnia w sprawie przeprowadzania testu sprawności fizycznej, badania psychologicznego i badania psychofizjologicznego w Straży Granicznej, (Dz. U. z 2010 r. Nr 75, poz. 482, z póź. zm.).

6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji, (Dziennik Ustaw z 2012, poz. 432).

7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1991 r. w sprawie właściwości i trybu postępowania komisji lekarskich podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych, (Dz. U. z 1991 r. Nr 79 poz. 349, z póź. zm.).

8. Ustawa z dnia 12 października 1991 r. o Straży Granicznej, (Dz. U. z 1990 Nr 78, poz. 462, z póź. zm.).

9. Ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu (Dz. U. z 2001 Nr 27, poz. 298, z póź. zm.).

10. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. 2010 Nr 182, poz. 1228, z póź. zm.).

11. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, (Dz. U. z 1990 Nr 30, poz. 199, z póź. zm.).

ABSTRACT QUALIFICATION PROCEDURES IN RELATION TO CANDIDATES FOR ARMED UNIFORMED SERVICES OF THE MINISTRY OF THE INTERIOR. COMPARATIVE ANALYSIS

Hiring employees is a very costly, difficult, time-consuming and important process in an organization. The selection of personnel is a challenge in every company also in hierarchical organizations such as armed uniformed services of the Ministry of the Interior. Police, Border Guard and Government Protection Bureau conduct highly formal process of qualification procedures and select personnel using very similar forms of recruitment, selection techniques and actually pose the same requirements to

their candidates. Recruitment has a competition character and positive completion of the recruitment procedures do not guarantee employment. Candidates who gained the highest score among a defined group may be selected.